

SUMMARY

S. Ivanov. Olympic education as metasubject.

In article the problem of Olympic education as is considered. The supersubjectiveness of the Olympic education is as follows: it is presented on all educational levels, beginning from preschool and finishing the higher education; the Olympic education is an integral component of improvement of professional skill of the pedagogical personnel.

Key words: metasubject, olympic education, physical culture, olympic motion, forms of athletic work.

УДК 376.32-053.8: 371.382

В. І. Кемкіна

Запорізький національний технічний університет

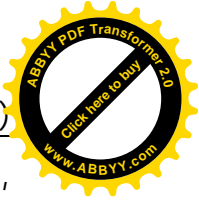
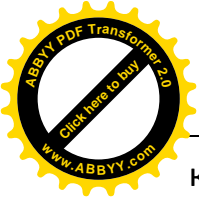
КОРЕКЦІЯ СТАНУ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ СЛІПИХ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто проблему корекції рухової сфери дорослих сліпих засобами ігрової діяльності. У дослідженні використані обґрунтування педагогічних умов корекції рухової сфери дорослих з набутою сліпотою. З метою вивчення практики корекційної роботи з дорослими сліпими та її ефективності було використано методи спостереження та тестування.

***Ключові слова:** корекція, компенсація, дорослі сліпі, корекційно-педагогічний процес, ігрова діяльність, рухова сфера, голбол, психофізичні можливості.*

Постановка проблеми. Важливим завданням України як європейської і демократичної держави є створення умов для повноцінної самореалізації й життєдіяльності своїх громадян. Люди з особливими потребами, через обмежені можливості, потребують особливої уваги і підтримки з боку суспільства. Ставлення до найменш соціально захищених верств населення завжди було свідоцтвом цивілізованості суспільства і держави. Зважаючи на це, Конституція та закони України, ратифіковані міжнародні нормативно-правові акти, що визначають права людини, спрямовані на створення правових, соціально-економічних та освітніх умов для інтеграції у суспільство дорослих і дітей з особливостями фізичного та розумового розвитку. Практична реалізація зазначених завдань визначена у концепції «Спеціальна освіта осіб з фізичними та психічними вадами в Україні на найближчі роки та на перспективу».

Доведено, що систематичне використання засобів рухової діяльності розширює рухові можливості тих, хто нею займається, забезпечує повноцінне засвоєння життєво важливих рухів, розвиток рухових здібностей і здатність до орієнтування у просторі. Поряд з цим рухова активність сприяє формуванню в осіб з особливими потребами цілого

комплексу морально-вольових якостей, зокрема дисциплінованості, організованості, ініціативності, рішучості, сміливості, наполегливості, витримки, стійкості, цілеспрямованості, суперництва [1, с. 86].

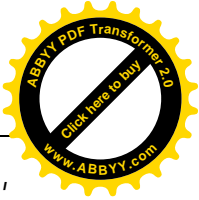
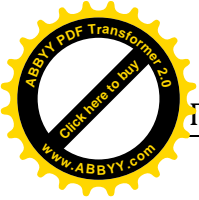
Корекція рухових порушень сприяє ігрова діяльність, яка є важливим напрямом корекційно-виховної роботи [4, с. 38]. Однак наукові розробки вчених зосереджені переважно на корекційно-педагогічній роботі з особами дошкільного і шкільного віку, які мають вади зору. Особливості корекції порушень рухової сфери у дорослих з набутою сліпотою не були предметом спеціальних наукових досліджень, не визначено також роль у цьому процесі ігрової діяльності.

Автор досліджував корекцію рухової сфери дорослих з набутою сліпотою засобами ігрової діяльності.

З метою визначення функціональних особливостей стану організму дорослих сліпих і рівень розвитку їх рухових якостей та характеру організаційно-педагогічних та дидактичних особливостей колекційної роботи з розвитку рухової сфери дорослих з набутою сліпотою, тобто вихідних положень дослідження, його науково-термінологічного апарату, обґрунтування педагогічних умов корекції рухової сфери дорослих з набутою сліпотою використовувався метод аналізу й узагальнення літературних джерел, навчально-методичних і нормативних матеріалів. Визначення ефективності розроблених педагогічних умов корекції рухової сфери дорослих з набутою сліпотою засобами ігрової діяльності забезпечувалось методом педагогічного експерименту. Кількісний та якісний аналіз отриманих емпіричних даних було здійснено методами математичної статистики.

Мета статті – визначити та обґрунтувати педагогічні умови корекції рухової сфери дорослих осіб з набутою сліпотою засобами ігрової діяльності, перевірити їх ефективність.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема ставлення до людей з особливими потребами в суспільстві має значення для цілого комплексу соціальних рішень. Забезпечення для інвалідів зору повноцінної інтеграції в сучасне суспільство є важливою умовою гуманізації суспільства, його розвитку і функціонування на демократичних засадах. Інтеграція в суспільство для осліплених в дорослому віці зумовлена реорганізацією їх всієї життєдіяльності.

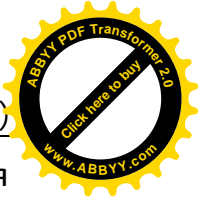
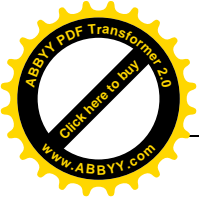
Виклад основного матеріалу. Відомо, що будь-яке відхилення, дефект у розвитку і поведінці мають особи з вадами розвитку. У зв'язку з цим на даному етапі для розробки доцільної та ефективної методики корекційної роботи з таким контингентом необхідно було виявити специфічні особливості досліджуваного контингенту: етіопатогенез, структура дефекту, діагностичні методики, диференціально-діагностичні критерії.

Під час побудови педагогічного процесу мають бути визначені не тільки численні принципи і напрями, завдання освітньої діяльності інвалідів, але й стан здоров'я, фізичні, психічні, особистісні особливості людей цієї категорії, адже характеристика об'єкта педагогічних впливів є умовою ефективності корекційного процесу.

Ураження зору в дорослих сліпих за віком, ступенем тяжкості, часом його виникнення, причиною і характером перебігу захворювання, медичним прогнозом, наявністю супутніх захворювань і вторинних порушень, станом збережених функцій, соціальним статусом надзвичайно різноманітне. Будь-яка патологія, яка призвела людину до втрати зору, супроводжується її гіподинамією як вимушеною формою поведінки. Тривале перебування у стані зниженого об'єму рухової діяльності (малих витрат енергії на м'язову роботу, локального характеру зусиль, вимушених статичних поз і станів, спрощених координацій) призводить до зниження всіх проявів життєдіяльності, неекономічності функціонування різних систем організму, а в подальшому до виснаження компенсаторних можливостей і функціональних резервів.

Кумулятивний ефект гіподинамії і гіпокінезії виражається в порушенні регуляторних механізмів, атрофічних і дегенеративних змінах опорно-рухового апарату, особливо нервово-м'язового і кісткового компонентів, у зниженні стійкості і надійності координації рухових актів, порушенні обмінних процесів, зменшенні об'єкту циркулюючої крові і сили скорочення серцевого м'яза, зниженні функції дихання, розладах травлення.

Органічна рухова активність дорослих сліпих має й інші негативні наслідки: порушення соціальних зв'язків та умов самореалізації, втрата економічної та побутової незалежності, що викликає стійкий емоційний стрес.

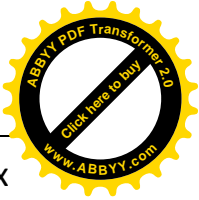
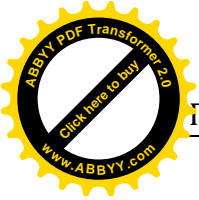
Як уже зазначалося, раптова втрата зору супроводжується комплексом психічної неповноцінності, характеризується тривогою, втратою впевненості в собі, пасивністю, само ізолюваністю та антисоціальними установками. Для цієї категорії людей характерні прояви дизонтогенезу і ретардації в біологічному і в психофізичному розвитку, що призводить до дефіциту їх природних потреб у русі, грі, емоціях, спілкуванні, ускладнює процес навчання.

Аномальний розвиток завжди супроводжується порушеннями моторних функцій, відставанням і дефіцитом рухової сфери. Втрата зору супроводжується супутніми захворюваннями і вторинними відхиленнями: порушення постави, викривлення хребта, плоскостопість, слабкість дихальної мускулатури, порушення просторових образів, самоконтролю, саморегуляції, координації рухів, хвороби органів дихання, серцево-судинної системи, обміну речовин, неврози, захворювання органів слуху, мінімальна мозкова дисфункція [4, с. 34].

Втрата зору викликає зниження рухової активності, порушення фізичного розвитку, дисплазії, деформації стопи і хребта, ослаблення м'язового корсета, зниження вегетативних функцій, які забезпечують рухи, порушення координаційних здібностей, швидкості реакції, точності, темпу, ритму рухів, узгодженості мікро- і макромоторики, диференціювання зусиль, часу і простору, стійкості до вестибулярних подразників, орієнтування в просторі, розслаблення, зниження рівня всіх життєво важливих фізичних здібностей: силових, швидкісних, витривалості, гнучкості, порушення локомоторної діяльності: ходьби, бігу, а також лазіння, повзання, стрибків, метання вправ з предметами, тобто рухів, які становлять основу життєдіяльності.

Порушення зору супроводжується не тільки розладами моторики і координації, але й своєрідними розладами вищих психічних функцій: мовлення, уваги, пам'яті, які обмежують пізнавальну, комунікативну, навчальну, трудову, рухову діяльність сліпих. Ці діагностичні показники стали орієнтирами під час розробки корекційних програм для дорослих сліпих.

Порушення зору призводить до виникнення вторинних відхилень у психічному і фізичному розвитку цієї категорії людей [3, с. 261]; орієнтації у просторі [4, с. 24; 5, с. 20]; вихованні почуття ритму; рухових якостей; взаємовідносин.

Сліпота є причиною виникнення недоліків у формуванні особистісних якостей: сміливості, почуття колективізму, замкнутості. Усі ці особливості значно знижують їх рухові можливості, що мають значення для трудової діяльності. Разом з тим фізичні навантаження впливають на організм сліпих, які займаються, і певним чином позначаються на кардіореспіраторній системі.

У проведених дослідженнях було встановлено, що втрата зору значною мірою змінює діяльність різних функціональних систем організму [1; 4]. Разом з тим, більшість цих робіт були присвячені визначенню функціонального стану організму дітей, особливості функціонування органів дихання і кровообігу у дорослих сліпих майже не розглядалися. Маловивченість цієї проблеми, її актуальність, суттєва теоретична і практична значущість, а також суперечливість результатів, одержаних різними авторами, послужили підставою для проведення власного дослідження.

На початку і після завершення педагогічного експерименту були обстежені дорослі сліпи, які займалися в експериментальних групах. Дані лікарсько-педагогічного контролю враховували під час комплектування експериментальних і контрольних груп. Контрольні тести проводили з метою виявлення впливу експериментальної методики занять із голболу на зміни у дорослих сліпих у результаті педагогічного експерименту. Вони включали контроль:

1) рівня оволодіння ігровими діями:

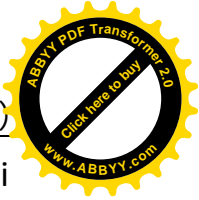
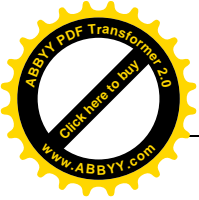
- ведення баскетбольного м'яча 2x15 м у супроводі зрячого спортсмена;
- кількість катань у положенні напівприсіду за 30 с (за правилами гри в голбол);
- катання голбольного м'яча з кидком у ворота;

2) рівня розвитку рухових якостей:

- біг на 20 метрів, стрибок у довжину, у висоту, перемінний біг на 75 м;

3) рівня функціонального стану організму:

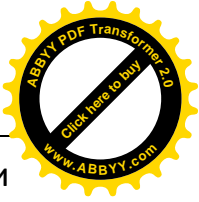
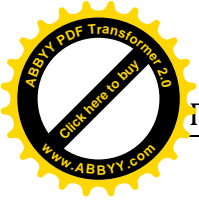
- електрокардіограма;
- оксигемограма;
- фізична працездатність за Карпманом.

У проведених нами дослідженнях узяли участь дорослі сліпі і зрячі чоловіки і жінки у віці 22–35 років: дорослих сліпих чоловіків було 74, жінок – 28, зрячих відповідно 24. Було записано електрокардіограми, оксигемограми. Дослідження проводилися у лютому 2003 року. Аналогічні показники були взяті у тих, хто займаються, після завершення навчального експерименту. Одержані результати дослідження були оброблені за допомогою методів математичної статистики.

Статистична обробка отриманих даних проводилася з такими значеннями: M – середня арифметична величина; G – середнє квадратичне відхилення; m – середня помилка середнього арифметичного; V – коефіцієнт варіації; r – ранговий коефіцієнт кореляції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Корекційно-розвиваюче навчання рухових дій дорослих сліпих необхідно передбачити диференційований індивідуальний підхід залежно від рівня їхнього розвитку. Розробка корекційно-педагогічних основ фізичного виховання дорослих сліпих вимагає, з одного боку, орієнтації на принципове положення спеціальної педагогіки і психології, теорії і методики адаптивного фізичного виховання, з другого – аналізу загального розвитку цих людей, вивчення рівня постановки корекційної роботи з попередження, ослаблення чи подолання рухових недоліків виявлення їхніх потенційних та актуальних рухових можливостей. Проведення корекційної роботи передбачає створення комплексу спеціальних педагогічних умов, спрямованих на корекцію та розвиток рухових якостей та ігрових дій у дорослих сліпих: врахування первинних, вторинних і подальших відхилень у розвитку осіб із вадами зору; застосування спеціального цілеспрямованого педагогічного впливу на осіб із вадами зору, зміст і спрямованість якого визначається віковими та специфічними психофізичними особливостями розвитку дорослих сліпих; широке використання модифікованих засобів ігрової діяльності (елементів спортивних і рухливих ігор, гри в голбол, естафет тощо) з урахуванням первинної вади – відсутності зору; впровадження в практику методів і методичних прийомів, що дозволяють активізувати роботу збережених аналізаторів (слухового, дотикового, нюхового); розробка спеціального мовленнєвого забезпечення задля супроводження процесу корекції рухової сфери дорослих сліпих засобами ігрової діяльності.

Результати роботи можуть служити підставою для розробки психолого-педагогічних рекомендацій та стандартів спеціальної освіти, для вдосконалення нині діючих програм спеціальної освіти та навчання, а також для отримання спеціальностей особами з втратою зору, дозволять доповнити і розширити зміст корекційної педагогіки з проблеми корекції рухової сфери дорослих сліпих, допоможуть в успішному здійсненні трудової діяльності та їх інтеграції в сучасне суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкина Н. Г. Методика начальной спортивной тренировки по плаванию со слабовидящими детьми младшего школьного возраста / Н. Г. Байкина, Д. О. Силантьев. – Запорожье : ЗГУ, 2001. – 97 с.
2. Вавіна Л. С. Науково-теоретичні засади удосконалення змісту початкової освіти сліпих і слабозорих учнів / Л. С. Вавіна // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук. метод. зб. Вип. 5. – К. : Наук. світ, 2004. – С. 8–11.
3. Силантьев Д.О. Коррекция физического развития слабовидящих детей средствами плавания : дис. канд. пед. наук / Д. О. Силантьев. – К., 2000. – 272 с.
4. Солнцева Л. И. Мотивация педагогической деятельности учителей и особенности мотивов учебной деятельности старшеклассников школы для слепых и слабовидящих / Л. И. Солнцева ; Ин-т коррекционной педагогики РАО. – М., 1999. – 38 с.
5. Шеремет Б. Г. Інтеграція школярів з глибокими порушеннями зору в соціальні відносини на основі рухливих ігор професійно-побутового змісту / Б. Г. Шеремет, Т. А. Евтухова // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин. – Київ, 1997. – С. 13–22.

РЕЗЮМЕ

В. И. Кемкина. Коррекция состояния психофизического развития взрослых слепых средствами игровой деятельности.

В статье рассмотрена проблема коррекции двигательной сферы взрослых слепых средствами игровой деятельности. В исследовании использованы обоснования педагогических условий коррекции двигательной сферы взрослых с приобретенной слепотой. С целью изучения практики коррекционной работы с взрослыми слепыми и ее эффективности были использованы методы наблюдения и тестирования.

Ключевые слова: коррекция, компенсация, взрослые слепые, коррекционно-педагогический процесс, игровая деятельность, двигательная сфера, голбол, социальная адаптация, интеграция, психофизические возможности, речевое обеспечение.

SUMMARY

V. Kemkina Correction of psychophysical development adult blind game means deytelnosti.

The problem of correction of the motor areas of adults blind tools of the game. The study used grounds teaching conditions correct motor areas of adults with acquired blindness. To study the practice of correctional work with adult blind and its effectiveness has been used methods of observation and testing.

Key words: correction, compensation, adult blinds, correctional-pedagogical process, game activity, motor sphere, goalball, social adaptation, integration, psycho-physical abilities, speech support.